

So you want to teach with Omeka S?

SWOT-analyse voor lesgevers

Ghent Centre for Digital Humanities (2019-2020)

Auteur: davy.verbeke@ugent.be

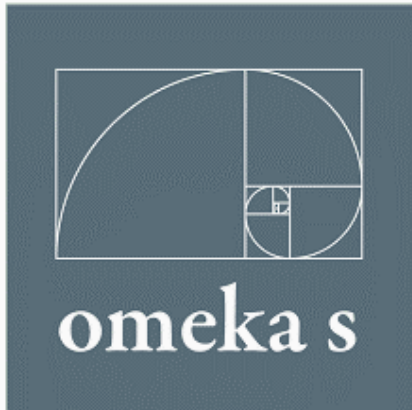
GhentCDH ontwikkelde dit document als pedagogische ondersteuning voor lesgevers aan de Faculteit Letteren & Wijsbegeerte van de UGent die de virtuele collectie- en tentoonstellingstool Omeka S in hun onderwijspraktijk willen integreren. Het introduceert de **mogelijkheden** van Omeka S, helpt lesgevers de didactische opportuniteiten in te schatten a.d.h.v. een **SWOT-analyse** en reikt **ondersteunende hulpmiddelen** voor lesgever én studenten aan.

Lees ook de [Onderwijstip](#) over werken aan digitale geletterdheid met Omeka S

INHOUD

1. Omeka Semantic ?	2
Digitale collecties en exposities	2
2. Omeka in onderwijs	3
Reflectie vooraf	3
3. SWOT-analyse	5
1. STERKTES	6
2. ZWAKTES	8
3. KANSEN	9
4. VALKUILEN	13
4. Ondersteuning en hulpmiddelen	15
5. Bibliografie	17

1. Omeka Semantic ?

Omeka Semantic of **Omeka S** (°2017) is een digitaal web-publicatieplatform, ontwikkeld door het *Roy Rosenzweig Center for History and New Media* (RRCHNM).

In essentie biedt Omeka S de mogelijkheid om :

- a) **digitale collecties** aan te leggen, te beheren en te delen
- b) **virtuele exposities** te creëren waarin media centraal staan

Omeka S is de opvolger van Omeka Classic (°2008). In tegenstelling tot deze voorgaande versie laat Omeka S toe om vanuit één collectie meerdere virtuele tentoonstellingen te creëren en om *Linked Open Data* te importeren en publiceren.

Digitale collecties en exposities

In een professionele context kan het ontwikkelen van een digitale collectie/tentoonstelling een of meerdere doelen dienen:

(1) Digitaal → fysiek	Digitale ondersteuning van onderzoeks- en curatieproces in voorbereidingsfase van een te realiseren fysieke expo
(2) Fysiek → digitaal	Samenbrengen en creëren van een digitaal raadpleegbare collectie en bijhorende virtuele tentoonstelling op basis van een (deels) fysieke collectie
	Aanbieden permanente digitale pendant na afloop van een tijdelijke fysieke expo
(3) Fysiek ↔ digitaal	Aanvullende en/of verdiepende digitale tool ter ondersteuning van een fysieke expo

Instellingen wereldwijd zoals bibliotheken, archieven, musea en andere erfgoedinstellingen maken meer en meer gebruik van Omeka om (een deel van) hun collectie te catalogiseren en te presenteren aan de buitenwereld. Ook aan universiteiten maakt Omeka opgang. Zo gebruiken individuele onderzoekers en onderzoeksteams Omeka als informatiebeheersysteem in functie van hun onderzoek en om hun resultaten te presenteren aan collega's of het brede publiek. Omeka draagt echter niet enkel bij aan universitair onderzoek en wetenschapscommunicatie, want ook lesgevers integreren de tool in hun onderwijspraktijk door de veelzijdige mogelijkheden die het hun biedt.

Omeka laat toe verschillende types 'objecten' (i.e. digitale representaties van kunstwerken, boeken, documenten, manuscripten, kranten, kaarten, affiches, foto's, video's, audiomateriaal, voorwerpen, gebouwen, plattegronden, grafieken, tabellen, personen, gebeurtenissen, plaatsen, ...) op een gestructureerde manier onder te brengen in een digitale collectie en op een gebruiksvriendelijke en laagdrempelige manier virtueel tentoon te stellen. Een grote meerwaarde van Omeka S ten opzichte van andere platformen is de integratie van meta-datastandaarden en de mogelijkheid om 'objecten' samen met de metadata (titel, bewaarinstelling, formaat, etc.) vanuit bestaande *repositories* te uploaden. Omgekeerd kunnen data gegenereerd in een Omeka-project gemakkelijk duurzaam worden gearchiveerd.

2. Omeka in onderwijs

Het gebruiksvriendelijke Omeka is tevens geschikt voor gebruik door bachelor- en masterstudenten. Meer en meer lesgevers gebruiken het dan ook in hun onderwijspraktijk. De integratie van Omeka in een opleidingsonderdeel is een didactisch hulpmiddel dat ervoor zorgt dat *humanities*-studenten in theorie op twee verschillende wijzen eindcompetenties nastreven:

1. *Vervangend* Klassieke, niet-digitale leerdoelstellingen nastreven in een digitale omgeving
2. *Aanvullend* Digitale leerdoelstellingen nastreven

In de praktijk resulteert werken met een digitale tool zoals Omeka meestal tot een geïntegreerd gebruik waarbij klassieke en digitale leerdoelstellingen tegelijkertijd aan bod komen. Studenten verwerven immers specifieke digitale kennis, vaardigheden en attitudes ('digitale geletterdheid') die aansluiten bij wat onder de verzamelnaam van de *Digital Humanities* valt. Deze transdiscipline behelst de bijdrage van digitale technologieën en methodes tijdens de verschillende fases van geesteswetenschappelijk onderzoek. De beoogde geïntegreerde benadering van de *Digital Humanities* heeft als doel om studenten op te leiden tot hybride onderzoekers die zich op kritische wijze kunnen bedienen van zowel traditionele als digitale methodes. Lesgevers kunnen deze doelstelling in de praktijk nastreven door zelf hybride onderwijspraktijken te ontwikkelen waarin digitale componenten – zoals Omeka S - zitten vervat.

Reflectie vooraf

Er zijn dus goede redenen om met Omeka aan de slag te gaan. Studenten die een digitale collectie aanleggen en een virtuele expositie bouwen leren waardevolle vaardigheden aan die zich bevinden op het snijvlak van datadigitalisering, informatie- en collectiebeheer, onderzoeksmethodologieën, wetenschapscommunicatieve strategieën en de publieksgerichte curatiepraktijk.

Niettemin is een doordachte reflectie door de lesgever vooraf noodzakelijk om te bepalen of Omeka S wel de aangewezen tool is. Drie fundamentele vragen staan hierbij voorop:

1. **FUNCTIONEEL ?** *Staat werken met Omeka S effectief ten dienste van het behalen van beoogde niet-digitale en/of digitale **eindcompetenties** van mijn vak?*

2. **ALTERNATIEF ?** *Bestaat er een geschikter **alternatief** dan Omeka S voor wat ik wil dat mijn studenten leren ?*

Bv. Je wil enkel dat jouw studenten, in plaats van een klassieke paper te schrijven, hun onderzoek online aanbieden aan de hand van een publieksgerichte tekst begeleid door een beperkt aantal beelden. Het kunnen doorzoeken van een bijeengebrachte digitale collectie is geen doel. Voor zo'n beperkte, statische opzet is een eenvoudiger publicatieplatform zoals bv. *WordPress* misschien een betere optie.

3. TIJD ?

*Is het gebruik van Omeka S **realistisch** binnen de beschikbare tijd voor mijn vak, zowel voor mezelf als voor de studenten ?*

Bv. Je lesprogramma zit boordevol en je hebt geen lesmomenten of tijd over om Omeka S te introduceren, feedbackmomenten te voorzien, studenten bij te sturen wanneer nodig of het resultaat te evalueren. Sommige studenten percipiëren Omeka in dit geval misschien louter als een extra werklust. In dit geval loop je het risico om studenten af te schrikken en te ontmoedigen.

(cfr. valkuilen SWOT: ['appendicitis'](#) en [geen feedback](#)).

Het hierna uitgewerkte overzicht van sterktes, zwaktes, kansen en valkuilen ([SWOT-analyse](#)) helpt lesgevers om bovenstaande drie vragen te beantwoorden.

3. SWOT-analyse

Onderstaand schema met bijhorende toelichting over de **sterktes** (1), **zwaktes** (2), **mogelijkheden** (3) en **valkuilen** (4) van Omeka S biedt een praktische en pedagogische houvast voor lesgevers. Het is gebaseerd op inzichten en feedback van lesgevers én studenten. Dit overzicht maakt een beredeneerde keuze voor Omeka S mogelijk: het helpt de functie in de lessenreeks te bepalen, didactische werkvormen te kiezen en te anticiperen op eventuele moeilijkheden.

Intern: Omeka S		Extern: didactische keuzes	
STERKTES (<i>strengths</i>)		KANSEN (<i>opportunities</i>)	
S1	Multifunctioneel	K1	Digitale geletterdheid
S2	Gratis; Open source	K2	Vervangend en/of aanvullend gebruik
S3	Online documentatie en ondersteuning	K3	Integraal of gedeeltelijk gebruik
S4	Gebruiksvriendelijk	K4	Individueel en/of collaboratief
S5	Multi-site	K5	Archief: analoog → digitaal
S6	Metadatering	K6	Digital storytelling
	Gestandaardiseerd		○ Onderzoeksrapportering
	Vrije keuze		○ Wetenschapscommunicatie
	Bulkimport	K7	Publieksparticipatie: <i>crowdsourcing</i>
S7	Linked (Open) Data	K8	Activerend leren
	Intern (LD)	K9	Gemengd leren
	Extern (LOD)	K10	Aansluiting werkveld
S8	Modulair		
S9	Content-embedment		
ZWAKTES (<i>weaknesses</i>)		VALKUILEN (<i>threats</i>)	
Z1	Modules in ontwikkeling	V1	'Digifobie'
Z2	Vormgeving	V2	'Appendicitis'
		V3	Onduidelijke evaluatiecriteria
		V4	Geen feedback
		V5	Copyright en co.

1. STERKTES

S1 Multifunctioneel

Omeka S combineert verschillende types digitale tools en biedt deze samen aan in één geïntegreerd systeem. Zo is Omeka tegelijk een digitaal archief, een contentmanagementsysteem (CMS) én web-publicatieplatform.

S2 Gratis; Open source

Het [Roy Rosenzweig Center for History and New Media](#) (RRCHNM) ontwikkelde Omeka. Het stelt de software gratis ter beschikking waardoor er geen licenties moeten worden betaald. Hierdoor is het mogelijk om Omeka kosteloos op eigen UGent-servers te hosten. Bovendien is Omeka *open source*-software waardoor elke instelling of individuele ontwikkelaar het programma zelf kan aanpassen en optimaliseren of zelf nieuwe modules kan ontwikkelen.

S3 Online documentatie en ondersteuning (cfr. infra: [ondersteuning en hulpmiddelen](#))

Het RRCHNM heeft een uitgebreide online ondersteuning voor Omeka-gebruikers. Zo geeft een korte [introdectievideo](#) (9 min, ENG) een overzicht van de basisfuncties en kan je terugvallen op een heldere [handleiding](#) (ENG). In de [sandbox](#), ontdek je zelf hoe enkele voorbeeldsites werden gemaakt. Omeka is bovendien een populaire tool waarrond een grote *community* actief is. Dit zorgt er bijvoorbeeld voor dat je ook op het [forum](#) van Omeka S (ENG) terecht kunt met eventuele vragen of problemen. Zowel lesgever als studenten kunnen hiervan gebruik maken. Ook GhentCDH ontwikkelde eigen didactische ondersteuning.

S4 Gebruiksvriendelijk

Omeka heeft een zeer eenvoudige gebruikersomgeving. Het laat de gebruiker toe om snel en intuïtief twee basisvaardigheden te hanteren: (1) het aanmaken van 'objecten' (inhoudelijke informatie-eenheid) en 'collecties' (i.e. een verzameling objecten) die vervolgens worden gebruikt om (2) aan de hand van meerdere 'pagina's' een virtuele tentoonstelling op te bouwen. Lesgevers noch studenten hoeven dus technen te zijn om met het laagdrempelige Omeka aan de slag te gaan!

S5 Multi-site

In tegenstelling tot Omeka Classic laat Omeka Semantic toe om meerdere websites te bouwen vanuit één installatie/collectie. Concreet wil dit zeggen dat je bv. meerdere studenten een eigen virtuele expo kan laten maken of dat jouw studenten op langere termijn eerder verzamelde 'objecten' in een Omeka S-archief kunnen hergebruiken om nieuwe digitale expo's te creëren. Je kan dus een algemene Omeka-URL voor een specifiek vak kiezen (bv. www.omeka.ugent.be/interieurdesign) en van daaruit meerdere websites bouwen (bv. www.omeka.ugent.be/interieurdesign/s/plaatsdelict).

S6 Metadatering

Gestandaardiseerd

Voor het beschrijven van jouw digitale 'objecten' (i.e. 'metadatering': data over data) in Omeka S kan je gebruik maken van meerdere internationaal gebruikte standaarden of 'woordenschappen'. Deze populaire woordenschappen zijn onder andere *Dublin Core* (algemene kernbeschrijving), *Bibliographic Ontology* (voor bibliografisch materiaal) en *Friend of a Friend* (voor personen). Deze woordenschappen bieden niet enkel een houvast voor de beschrijving maar zorgen er tegelijk voor dat je 'gestructureerde' en herbruikbare data genereert (zie S7: [Linked \(Open\) Data](#)).

Vrije keuze

Je bepaalt telkens eerst een algemene 'klasse' voor jouw digitaal object (bv. 'boek'). Daarna kan je binnen de beschikbare 'woordenschappen' vrij kiezen uit een uitgebreide reeks mogelijke 'eigenschappen' die jij wil beschrijven (bv. 'titel', 'auteur' en 'datum van uitgave'). Deze vrije keuze laat jou of jouw studenten dus toe om voor elk object of collectie van objecten zelf te bepalen welke metadata van belang zijn en in welke volgorde ze moeten worden geplaatst.

Bulkimport

Omeka maakt het mogelijk om een grote hoeveelheid 'objecten' met metadata of bestanden in een keer te importeren. Zo ben je niet verplicht om elk 'object' apart handmatig in te voeren en in Omeka te metadateren. Dit kan heel veel tijd besparen. Zo is het bijvoorbeeld mogelijk om gegevens vanuit het bibliografische programma [Zotero](#), vanuit het beheersysteem voor gefotografeerd bronnenmateriaal [Tropy](#) of via CSV-bestanden te importeren.

S7

Linked (Open) Data

Omeka S werd ontwikkeld binnen de logica van het 'semantische web'. Het uitgangsprincipe van dit 'web 3.0' is dat digitale informatie moet worden gestructureerd zodat het kan worden hergebruikt, gedeeld en aan elkaar gelinkt en zo 'leesbaar' wordt voor computers (*machine-readable*). Dit gebeurt door een extra betekenislaag toe te voegen: i.e. data over data of 'metadata'. Deze metadata leggen de relaties vast tussen verschillende informatie-eenheden (aan de hand van zogenaamde *triples*: 'Molloy' is een 'roman' van 'Samuel Beckett'). Deze relationele methode maakt het ook mogelijk om een informatienetwerk uit te breiden door het te koppelen aan andere gestructureerde data (bv. het volledige romanoeuve van Beckett ontstaat door 'Samuel Beckett' te linken aan al zijn andere romans). Dit systeem van gestructureerde data die aan elkaar gelinkt zijn noemen we *Linked Data*.

Intern: *Linked Data*

Het gegeven van *Linked Data* zorgt er voor dat we in Omeka een omvangrijke collectie makkelijk kunnen doorzoeken, ordenen, presenteren én interpreteren. Zo is het bijvoorbeeld makkelijk om, in een consequent gemetadateerde Omeka-collectie, alle foto's gemaakt door de fotograaf Edward Burtynsky in China voor het jaar 2000 te identificeren. Of alle schilderijen van Francis Bacon die zich in de collectie van het Museum of Modern Art in New York City bevinden. Een specifieke onderzoeksvraag of invalshoek voor presentatie kan dus mee bepalen welke metadata van belang zijn bij het creëren van de digitale collectie.

Extern: *Linked Open Data*

Bovendien stellen verschillende initiatieven (bv. Wikidata) gestructureerde digitale objecten vrij online ter beschikking volgens het principe van 'Vrije kennis'. We spreken in dat geval van *Linked Open Data* (LOD). Door nieuwe gestructureerde data te koppelen aan reeds bestaande data ontstaat een alsmar groter informatienetwerk. Daarom maakt ook Omeka S het mogelijk om zelf collectiedata als LOD te importeren of zelf te publiceren en zo bij te dragen aan dit uitdijend web van betekenis!

Een opmerking bij dit informatiemodel is hier niettemin op zijn plaats. Er schuilt een epistemologisch risico in het werken met informatie aangeboden in de vorm van gestructureerde *Linked (Open) Data*. Zo kan een onderzoeker een vals gevoel van volledigheid krijgen wanneer hij of zij informatie vindt en gebruikt. De gevonden informatie is het resultaat van een fragmentair aanbod en dus niet exhaustief. Daarnaast is de voorstelling van informatie aan de hand van 'triples' ook een vereenvoudiging van de werkelijkheid. Het mogelijke risico hierbij is een gebrek aan context die toelaat om de complexe informatie correct te *duiden* en *interpreteren*.

S8 Modulair

Omeka S werkt met modules: de basisversie van het programma kan worden aangevuld met (al dan niet zelf ontwikkelde) modules die extra functies aanbieden, zowel voor het aanleggen van een collectie als voor het bouwen van digitale exposities. Een uitbreiding en personalisatie van de Omeka S-omgeving naargelang specifieke wensen en (didactische) doelen is dus mogelijk. GhentCDH ontwikkelt momenteel bijvoorbeeld Omeka-modules voor de **transcriptie** en **annotatie** van teksten en beelden (IIIF).

S9 *Content embedment*

Omeka S maakt het mogelijk om externe digitale inhoud rechtstreeks in de Omeka-omgeving te incorporeren ('*embedder*'). Zo kan je bijvoorbeeld een Youtube-video in jouw digitale expo tonen zonder dat je die als bestand moet opladen. Een andere optie bestaat eruit om door te verwijzen naar externe inhoud, door middel van bv. een URL (*Uniform Resource Locator*) of URI (*Uniform Resource Identifier*).

2. ZWAKTES

Z1 Modules in ontwikkeling

RRCHNW lanceerde Omeka Semantic relatief recent (°2017) als opvolger van Omeka Classic. De bedoeling is om alle Classic-modules (ca. 500) ook voor Semantic ter beschikking te stellen, maar doordat dit transitieproces tijd vraagt zijn de modulaire mogelijkheden voorlopig nog iets beperkter. Niettemin zijn de belangrijkste en meest populaire modules reeds ontwikkeld. Een overzicht van de heden beschikbare S-modules vind je op de [Omeka S-website](#) en op [GitHub](#).

Z2 Vormgeving

Omeka S biedt vier generieke [basisthema's](#) aan waaruit gebruikers kunnen kiezen om de lay-out en vormgeving te veranderen (*Default, Cozy, Center Row, The Daily*). Ambitieuze projecten ontwikkelen vaak een eigen *custom-made* thema met een aantrekkelijkere vormgeving en extra visuele mogelijkheden. Zo ontwikkelde ook GhentCDH zelf een UGent-thema conform de huisstijlrichtlijnen van de universiteit. Als je in de URL-schoot van de UGent werkt (www.omeka.ugent.be/) én je jouw Omeka-website publiek wil maken ben je verplicht om dit UGent-thema te gebruiken. Als je de Omeka-expo *niet* publiek wil maken, kan je als lesgever overwegen om studenten te laten experimenteren met het zelf vormgeven van een thema als deel van hun oefening.

3. KANSEN

K1 Digitale geletterdheid

Studenten laten werken met Omeka S leert hun natuurlijk werken met een specifieke digitale tool, maar dit praktische aspect is niet het hoofdoel. Omeka is namelijk ook een middel dat in algemene zin de digitale geletterdheid (digitale kennis, vaardigheden en attitudes) van studenten ontwikkelt. Omeka kan zo een eerste kennismaking zijn met digitale

basisconcepten en thema's	bv. <i>digital humanities, Linked Open Data, born-digital</i> bronnen, digicopyright.
heuristiek	bv. <i>digital libraries, repositories</i> .
databasebeheer	bv. collectieorganisatie en dataverrijking, gebruik metadata-standaarden, web-ontologieën, woordenlijsten, uniforme organisatie van een collectieve collectie, informatie structureren in functie van traceerbaarheid, presentatie en gebruikersinteractie.
methodologieën	bv. digitalisering van analogo materiaal, belang resolutie en bestandsgrootte, toepassen meervoudige queries.
informatiearchitectuur	bv. HTML-code, CSS, wysiwyg, primaire en secundaire navigatie, <i>content embedment, International Image Interoperability Framework (IIIF)</i> .
visuele presentatiestrategieën	bv. grafische vormgeving, gebruik van visuele hulpmiddelen zoals interactieve kaarten en tijdslijnen, verhouding tekst-beeld.
wetenschapscommunicatie	bv. <i>digital storytelling</i> , gebruikersinteractie in virtuele omgeving, publieksinteractie: publieksparticipatie of <i>crowdsourcing</i> .
praktijken	Studenten worden actieve producenten van digitale kennis i.p.v. louter passieve consumenten en worden gedwongen te reflecteren over ontologische en epistemologische vraagstukken m.b.t. digitale representaties van fysieke objecten.

K2 Vervangend en/of aanvullend gebruik

Er zijn grosso modo twee mogelijke motivaties om Omeka in jouw lespraktijk te integreren:

- 1) Als alternatief: je wil '**klassieke**' **leerdoelen** bereiken en schakelt Omeka in als hulpmiddel ter vervanging van een klassieke, niet-digitale methode.
 - Bv. je vraagt jouw studenten om het bronnencorpus voor hun onderzoek te verzamelen in een Omeka-collectie zodat je dit kan nakijken en feedback geven.
- 2) Als aanvulling: je wil '**digitale**' **leerdoelen** bereiken via Omeka.
 - Bv. je wil dat jouw studenten bij het aanleggen van een digitale collectie zelf een coherente metadateringsstrategie kunnen ontwikkelen en toepassen met het oog op het hergebruik van de gecreëerde informatie.

In de praktijk is een geïntegreerde **combinatie van klassieke én digitale leerdoelen** het meest courant.

- Bv. je vraagt jouw studenten een coherent metadatering- en trefwoordensysteem te ontwikkelen en dit consequent toe te passen op hun bronnencorpus dat ze verzamelen in een digitale collectie. Hun collectie wordt doorzoekbaar op basis van (de combinatie van) metadata en trefwoorden. Ze gebruiken deze zelfgemaakte doorzoekbare collectie vervolgens om hun onderzoeksvraagstelling(en) te beantwoorden a.d.h.v. doordachte zoekopdrachten (*queries*).

K3 Integraal of gedeeltelijk gebruik

Als lesgever kan je jouw studenten Omeka S integraal laten benutten (hen het hele proces laten doorlopen van A tot Z: digitalisering van eigen (analoog) materiaal + metadatering + bouwen virtuele expo), maar je kan ook beslissen om Omeka slechts gedeeltelijk in te zetten voor bepaalde onderdelen van een leerproces. Deze keuze hangt af van (a) de leerdoelen die jij wil bereiken en (b) de beschikbare tijd.

- Bv. Je geeft jouw studenten de opdracht om via Omeka een digitale gemetadateerde bronnencollectie aan te leggen die jij kan controleren. Deze collectie vormt dan de basis voor een klassieke onderzoekspaper.
- Bv. Je stelt zelf een collectie ter beschikking van jouw studenten en geeft hen de opdracht om aan de hand van die gegeven collectie een wetenschappelijk onderbouwde digitale tentoonstelling te maken.
- Bv. Je gebruikt Omeka als alternatief voor een Powerpoint-presentatie. Studenten presenteren hun onderzoek a.d.h.v. een interactieve pagina op Omeka. Dit maakt het o.a. mogelijk om af te wijken van een strikt lineair narratief of om in te zoomen op beelden of tekstuele bronnen. Alle studenten presenteren bovendien a.d.h.v. hetzelfde interactieve vormelijke kader. Deze uniformiteit heeft als voordeel dat je als evaluator automatisch meer op de inhoud focust dan op vormelijke aspecten.

K4 Individueel en/of collaboratief

Er bestaan drie manieren om een groep studenten te verdelen in het kader van een Omeka-project:

1. Individueel werk Elke student werkt afzonderlijk aan een eigen collectie en/of digitale expo.
2. Meerdere groepen Verschillende kleinere groepen werken aan een gedeelde collectie en/of digitale expo.
3. Collectief Alle studenten werken samen aan een gedeelde collectie en/of digitale expo.

De beschikbare tijd kan opnieuw een rol spelen bij deze beslissing. Ervaring leert dat het raadzaam is om studenten te laten samenwerken. Enerzijds omdat dit het proces aanzienlijk versnelt (bij problemen helpen ze elkaar vooruit) en anderzijds omdat zo de omvang en diversiteit van de samengebrachte collectie en presentatiemogelijkheden stijgt.

Ook hier zijn mengvormen natuurlijk courant: bepaalde delen van het proces kunnen al dan niet in samenwerking gebeuren.

- Bv. elke student draagt individueel bij aan een gezamenlijke collectie, waarna de volledige groep samen op basis van de samengebrachte collectie een gezamenlijke digitale tentoonstelling concipieert en realiseert.

K5 Archief: analoog → digitaal

Het creëren van een gemetadateerde collectie in Omeka heeft evidente voordelen ten opzichte van een analoge pendant. Zoals reeds vermeld faciliteert het de praktische voorbereiding op een fysieke tentoonstelling (bv. oorspronkelijke afmetingen van objecten beschikbaar voor visuele inschatting), de doorzoekbaarheid en interpretatie van de collectie (zie S7: [Linked Data](#)) en het bouwen van publiek toegankelijke collecties en/of digitale tentoonstellingen (zie S5: [multi-site](#)).

Hier bovenop biedt een digitaal archief nog een grote onderwijskundige opportuniteit: hergebruik en uitbreiding. Op termijn kunnen studenten verder bouwen op het ontstane archief van vorige exposities en data-clusters die werden samengebracht door hun voorgangers. Op deze manier kan je Omeka duurzaam verankeren in jouw onderwijspraktijk.

K6 *Digital storytelling*

Digitale tools zoals Omeka maken *digital storytelling* mogelijk. Dit laat studenten toe om te experimenteren met nieuwe vormen van wetenschapsrapportering én –communicatie waarbij ze een virtuele collectie cureren en deze inbedden in een digitaal visueel narratief.

○ **Onderzoeksrapportering**

Visuele rapportering gericht op mede-wetenschappers: in plaats van een paper te schrijven of een mondelinge presentatie te geven vraag je dat studenten hun gevoerd onderzoek omzetten in een digitale presentatie. Je daagt hen zo uit om na te denken over de functie van bronnen, context, argumentatie en interactieve mogelijkheden in het format van een digitale expo en hoe deze elementen zich tot elkaar verhouden.

○ **Wetenschapscommunicatie**

Communicatie gericht naar breder publiek: met een Omeka-tentoonstelling kunnen studenten hun onderzoeksresultaten natuurlijk ook communiceren naar een breder publiek dat zich buiten de academische praktijk bevindt. Zo breng je hen in aanraking met de logica's van wetenschapscommunicatie in het algemeen en de praktijk van *Public Humanities* in het bijzonder. Je dwingt hen tegelijkertijd te reflecteren over de bewaring, duurzaamheid en toegankelijkheid van wetenschappelijk onderzoek.

K7 **Publieksparticipatie: *crowdsourcing***

Vanuit de filosofie van publieksparticipatie kan je tevens beslissen om het 'publiek' (i.e. externen) actief te betrekken bij een Omeka-project door bv. aan *crowdsourcing* te doen. Omeka S maakt het namelijk mogelijk dat bezoekers van een Omeka-website zelf inhoud kunnen creëren of toevoegen (i.e. *user-generated content*). Zo kunnen gebruikers zelf nieuwe objecten toevoegen, metadata aanvullen, teksten transcriberen, beelden annoteren, elementen identificeren, commentaren toevoegen of correcties voorstellen. Dergelijk engagement van een extern publiek is allerminst evident. Daarom is het streven naar publieksparticipatie eerder een strategie en doel van langlopende en ambitieuze virtuele projecten.

K8 **Activerend leren**

Omeka laat in de eerste plaats toe om studenten op een activerende manier tot leren te brengen. Ze kunnen de kennis, inzichten en vaardigheden die ze reeds doorheen hun opleiding opgebouwd hebben, integreren in een betekenisvol, realistisch en mogelijk publiek (!) zelfgemaakt project dat hun bovendien toelaat om nieuwe competenties te ontwikkelen. De mogelijkheid om de virtuele tentoonstelling effectief publiek te maken kan de motivatie van studenten aanwakkeren.

Studenten gaan dus in functie van een concreet doel proefondervindelijk aan de slag met Omeka: ze leren de beschikbare mogelijkheden kennen, testen tools uit, gaan door een proces van *trial-and-error* en sturen bij wanneer ze problemen ondervinden.

- Bv. coöperatieve metadatering: Jouw studenten moeten gezamenlijk een collectie samenbrengen. Je wil dat de groep samen een coherent en bruikbaar systeem voor metadatering uitdenkt. Je laat daarom elke student in een gedeelde online spreadsheet de metadata van een eigen item ingeven. Je toetst het gezamenlijke resultaat op overeenkomsten, verschillen en eenvormigheid (bv. taal? datumnotatie?) en vergelijkt het met de mogelijkheden van de woordenlijsten in

Omeka. Op deze manier komt de groep samen tot een gedeeld sjabloon waarin ze zelf de volgorde, verplichte en facultatieve metadata vastleggen.

K9 Gemengd leren

Het Omeka-leerproces spruit ook voort uit 'gemengd leren' (*blended-learning*): dit is de combinatie van *face-to-face* leren in interactie met de instructieverantwoordelijke of medestudenten (instructie- en contactmomenten, tutorial/workshops, feedbacksessies) en online leren a.d.h.v. ondersteunende instrumenten (instructievideo's, handleiding, *sandbox*, *good practices*, forum, online feedback, ...), telkens individueel of collectief.

Een gedeeld online platform zoals Omeka stimuleert ook de uitwisseling van ervaringen en het delen van resultaten met begeleiders en *peers*, wat het leerrendement ten goede komt. Studenten kunnen elkaars (voorlopige) resultaten zien, leren zo van elkaar en worden tegelijkertijd gestimuleerd om hun bijdrage tijdig aan te vatten en te verzorgen.

Bovendien ontwikkelt dit leerproces tevens (digitale) zelfredzaamheid: studenten leren zelfstandig op zoek te gaan naar een voorhanden offline of online oplossing vooraleer ze de hulp inroepen van een lesgever.

K10 Aansluiting werkveld

Omeka slaat de brug naar de noden van het werkveld. Wereldwijd maken meer en meer archieven, bibliotheken, musea, erfgoedinstellingen en wetenschappelijke instellingen gebruik van Omeka of commerciële consorten voor online vormen van collectievalorisatie en cultuurbeleving. Aangezien veel studenten uit de Faculteit L&W in deze sectoren terecht komen, spreekt het voor zich dat we hen op het gebruik van dergelijke platformen moeten voorbereiden.

In meer algemene zin ontwikkelen studenten via Omeka ook competenties die in groeiende mate van belang zijn in een kenniseconomie: het systematisch verzamelen, beheren en presenteren van data; digitale projectcommunicatie; het ontwikkelen van visuele presentatiestrategieën en redactionele vaardigheden en het projectmatig werken in teamverband.

Sommige studenten voegen zelfs hun (deel van een) Omeka-tentoonstelling toe aan hun 'portfolio' wanneer ze solliciteren!

4. VALKUILEN

VI 'Digifobie'

De huidige generatie studenten krijgt vaak het epitheton *digital natives*, maar in de praktijk reiken hun digitale kennis en vaardigheden vaak niet verder dan het oppervlakkige gebruik van dagdagelijkse (sociale) media. Meer zelfs, lesgevers merken soms een gebrek aan interesse en motivatie bij studenten om zich te bekwamen in digitale wetenschappelijke methodes. Het volgen van onderstaand eenvoudig stappenplan bij de introductie van Omeka S kan deze 'digifobie' counteren:

1. Enthousiasmeer	Verantwoord je keuze voor Omeka. Toon de veelzijdige mogelijkheden a.d.h.v. good practices.
2. Terminologie	Maak studenten meteen vertrouwd met enkele eenvoudige basisconcepten en -terminologie, eventueel opnieuw a.d.h.v. een good practice. bv. 'object', 'collectie', 'metadata', 'geolokalisatie', 'advanced search (query)', 'trefwoorden' (tags), 'navigatie', 'thema', 'module', etc.
3. Demonstreer	Demonstreer meteen de basisfuncties om het gebruiksgemak in de verf te zetten <ol style="list-style-type: none">1. Creëer een object, metadataer het en voeg het toe aan een collectie2. Maak een pagina aan, voeg enkele blokken toe en toon het resultaat
4. Oefen in	Til studenten onmiddellijk over de digitale drempel door hen zelf enkele basisacties te laten uitvoeren.
5. Creëer kader	Voor een collectief project kan je in deze fase studenten ook al laten zoeken naar een uniform metadateringssysteem a.d.h.v. <i>trial-and-error</i> in een gedeelde online spreadsheet. Het is ook een optie om reeds samen te brainstormen over de vereiste metadata, de relaties tussen de digitale objecten (<i>linked data</i>), relevante trefwoorden en/of aan te maken collecties in functie van het eigen onderzoek en/of de gewenste mogelijkheden voor de eindgebruiker.

Hou bovendien rekening met de volgende drie factoren die 'digifobie' bij studenten mogelijk kunnen versterken.

- *Onzekerheid over competenties* → Wanneer studenten het gevoel hebben digitale competenties te missen kan een nieuw digitaal platform overweldigend zijn. Zorg voor een stapsgewijze horizontale leerlijn in je vak en ga na of wat je van studenten verwacht realistisch is o.b.v. van eerder verworven competenties. Succeservaringen stimuleren de motivatie.
- *Te traag resultaat* → Maak studenten duidelijk dat fouten maken en zelfredzaamheid deel uitmaken van het leerproces. Probeer indien mogelijk ook aan procesevaluatie te doen.
- *Overdaad aan digitale kanalen* → Gebruik Omeka waar mogelijk als geïntegreerde leeromgeving: als presentatietool, als deelplatform van visueel materiaal, met voorbeeldvisualisaties en/of instructies.

V2 'Appendicitis'

Wanneer studenten het gebruik van digitale tools percipiëren als een verplicht nummertje zonder echte functie of meerwaarde neemt hun motivatie sterk af. Zorg er daarom voor dat Omeka voldoende geïntegreerd is in jouw lessenreeks. Maak duidelijk waarom en hoe een virtueel collectie- en exhibitieplatform ten dienste kan staan van onderzoek, het collaboratieve proces, de didactische begeleiding, de rapportering en/of de evaluatie. Het kan bovendien studenten én lesgevers bij deze fases zowel tijd besparen als nieuwe mogelijkheden bieden.

V3 Onduidelijke evaluatiecriteria

De kwaliteit van een digitale collectie en expositie is afhankelijk van veel verschillende factoren. De beoordeling ervan vergt andere criteria dan die voor een traditionele onderzoekpaper. Bovendien speelt ook de moeilijk te definiëren factor 'creativiteit' bij het omgaan met en presenteren van informatie een rol. Een toverformule bestaat niet. Vermijd daarom dat zowel jijzelf als jouw studenten het bos door de bomen niet meer zouden zien: leg vooraf heldere evaluatiecriteria vast én communiceer deze van bij aanvang aan de studenten.

Uiteindelijk bepaal jij als lesgever zelf wat prioritair is. Onderstaande evaluatiecriteria kunnen hierbij een houvast bieden:

COLLECTIE / OBJECTEN		
1.	Objecten	Keuze, media, ...
2.	Metadatering	Correct, homogeen, relevant, voldoende, ...
3.	Informatiearchitectuur	Dataverrijkmethode: relationaliteit, functionaliteit, doorzoekbaarheid

VIRTUELE EXPOSITIE		
1.	Toelichting project	Introductie, doel, methode, partners, gebruiksrechten, dankwoord, ...
2.	Narratieve strategie	Algemeen concept, argumentatie, coherentie, helderheid opbouw, ...
3.	Tekst- en taalgebruik	Register, jargon, lengte, publieksgerichtheid, ...
4.	Visuele strategieën	Tekst-beeldverhouding, keuze en plaatsing visueel materiaal, HTML-coherentie, ...
5.	Collectievalorisatie	Selectie, beschrijving geheel, functioneel, doorzoekbaarheid, ...
6.	Gebruikersinteractie	Navigatiekeuzes, kaarten, tijdlijnen, zoeken op trefwoorden, ...

V4 Geen feedback

Het samenbrengen en benutten van een digitale collectie en het concipiëren en uitwerken van een virtuele tentoonstelling is een gestaag leerproces. Het komt volledig tot bloei door stapsgewijs bij te leren over zowel technische als conceptuele aspecten en dit zowel door individuele ervaringen als door interactie met peers en begeleiders. De particuliere aard van dit digitale leerproces vraagt bijgevolg een minimum aan ruimte en tijd voor bijsturing. Voorzie daarom fysieke en/of online feedbackmomenten (individueel, in groepen en/of collectief) om bepaalde keuzes en (voorlopige) resultaten te evalueren. Denk indien mogelijk zelf actief mee met de studenten. Stuur bij indien nodig (procesevaluatie – formatief) en/of voorzie een eindevaluatie (productevaluatie – summatief).

V5 Copyright en co.

Een virtuele tentoonstelling brengt studenten ook in contact met wettelijke en ethische dimensies van *web-publishing*. Ze komen in aanraking met zaken zoals intellectueel eigendomsrecht, auteursrecht (*copyright*), gebruiksrecht, privacywetgeving, *Creative Commons*-licenties, ... Ook als lesgever moet je rekening houden met mogelijke legale beperkingen.

- **Niet-publieke expositie** Louter onderwijskundig gebruik: geen auteursrechtelijke beperkingen van toepassing
- **Publieke expositie** Werken met rechtenvrij materiaal, met rechtenvrij materiaal in openbaar domein (>70 jaar na dood auteur) of eventuele rechten vrijmaken.

4. Ondersteuning en hulpmiddelen

Werken met Omeka S vergt voor zowel lesgever en student een zekere mate van instructie en begeleiding, maar gelukkig is er heel veel laagdrempelig ondersteunend materiaal beschikbaar. Verschillende (didactische) hulpmiddelen – ontwikkeld door RRCHNW en GhentCDH – zijn voorhanden.

Onderstaand biedt zowel lesgever als student ondersteuning voor en tijdens het proces.

1	SWOT-analyse	Dit document reikt lesgevers de pedagogische basisconcepten en -hulpmiddelen aan om met Omeka S aan de slag te gaan. Aan de hand van een overzicht van de sterktes, zwaktes, mogelijkheden en valkuilen (SWOT-analyse) kan je beredeneerd de meest geschikte werkwijze bepalen.
	Voorliggend document	
2	Leermodule Omeka S <i>Digital Humanities: Leerpaden</i>	Op de facultaire Ufora DH-leeromgeving Digital Humanities: Leerpaden is een leerpadmodule rond Omeka S te vinden met een conceptuele en praktische introductie alsook een handleiding. Studenten kunnen deze module daar doorlopen, maar lesgevers kunnen de module ook importeren in hun eigen Ufora-cursus en eventueel aanpassen in functie van hun eigen invalshoek en discipline.
3	Video: algemene introductie	Deze introductievideo maakt je wegwijs in de gebruikersinterface van Omeka S, demonstreert het beheer van objecten en collecties, en toont de basisstructuur van een digitale tentoonstelling.
	https://vimeo.com/241702586 (9 min, ENG)	
4	Handleiding	Deze interactieve gebruikershandleiding biedt een exhaustief overzicht van alle basisfuncties van Omeka S. Ze heeft dezelfde structuur en uitzicht als de gebruikersinterface. Deze eenvoudige handleiding kan worden geraadpleegd ter kennismaking of bij specifieke onduidelijkheden of problemen.
	https://omeka.org/s/docs/user-manual/	

5	Sandbox: experimenteeromgeving https://omeka.org/s/download/#sandbox	<p>Deze <i>sandbox</i> of 'zandbak' geeft vrije toegang tot een Omeka-testplatform. Hierop kunnen reeds bestaande objecten, collecties en digitale tentoonstellingen worden verkend. De mogelijkheid om ook zelf aanpassingen te maken en om back-end en front-end met elkaar te vergelijken laat toe om snel vertrouwd te raken met de werking en mogelijkheden van Omeka S.</p>
6	Voorbeelden <i>exhibits</i> https://omeka.org/s/directory/	<p>In deze <i>directory</i> vind je digitale tentoonstellingen terug gemaakt met Omeka S door verschillende types internationale instellingen (vaak uit de VS). Deze illustreren de conceptuele mogelijkheden van digitale tentoonstellingen. Sommige instellingen ontwikkelden zelf aangepaste <i>custom-made</i> thema's voor de vormgeving. Je kan een of meerdere Omeka S-exhibits aan de studenten tonen als <i>good practices</i>. Ze geven namelijk een goed beeld van conceptuele mogelijkheden, navigatiestructuren, vormelijke keuzes en functionele benaderingen van digitale objecten, de aanwezige relaties tussen objecten, onderscheiden collecties en exposities.</p>
7	Forum Omeka S https://forum.omeka.org/c/omeka-s	<p>Online forum voor vragen en hulp rond Omeka S. Vaak door en voor ontwikkelaars en daarom soms gespecialiseerd van aard. Kan niettemin van hulp zijn voor specifieke problemen, vooral bij het gebruik van modules.</p>
8	Lesmateriaal: workshop Contacteer davy.verbeke@ugent.be	<p>Algemene presentatie voor een introductieworkshop voor Omeka S. Geeft conceptueel kader bij enkele aspecten van <i>Digital Humanities</i>, introduceert Omeka S in algemene en praktische zin, reikt <i>good practices</i> aan ter inspiratie en geeft mogelijke evaluatiecriteria. Aan te passen in functie van eigen vak, discipline, focus of didactische doeleinden.</p>

5. Bibliografie

- Cobourn, Alston. "Spreading awareness of digital preservation and copyright via Omeka-based projects." *The Journal of Interactive Technology and Pedagogy*, 2016. <https://jitp.commons.gc.cuny.edu/spreading-awareness-of-digital-preservation-and-copyright-via-omeka-based-projects/>.
- Marsh, Allison C. "Omeka in the classroom: The challenges of teaching material culture in a digital world." *Literary and Linguistic Computing* 28, nr. 2 (2013): 279–82.
- McClurken, Jeffrey W. "Teaching and learning with Omeka: discomfort, play, and creating public, online, digital collections." *Learning Through Digital Media: Essays on Technology and Pedagogy*, 2011. <http://mcpres.media-commons.org/artoflearning/teaching-and-learning-with-omeka/>.
- . "Teaching with Omeka". *The Chronicle of Higher Education*, 2010. <https://www.chronicle.com/blogs/profhacker/teaching-with-omeka/26078>.